

Tussentijdse rapportage PLATFORM STANDAARDISATIE ZILTE TEELTEN

Dit project is geselecteerd in het kader van het Europees
Visserijfonds: Investering in duurzame visserij

Visserij Innovatie Platform,
Collectieve acties in de visketen ,
Project verslag over de periode
1-10-2009 t/m 31-12-2010

Penvoerder OASE Foundation
Contactpersonen: Jeannette Hoek, Ron Dol

INHOUD

Achtergrond

Stappenplan: inceptiefase

Blauwdruk definitieve plan, afsluiting inceptiefase

Voortgang van de activiteiten vanaf 1 juni 2010 en vooruitblik op 2011

Financiën

Inleiding PLATFORM STANDAARDISATIE ZILTE TEELTEN

Achtergrond:

Het initiatief Zilte Kennis Kring is een ketenbreed initiatief dat ontstond in de loop van 2009 vanuit de volgende overwegingen:

1. Binnen de agrarische activiteiten in de zilte zone, blijft de zilte landbouw relatief onderbelicht: De zilte zone staat volop in de belangstelling vanwege de mogelijkheid om hier alternatieven voor de grootschalige visserij te ontwikkelen en vanwege de verwachte toename van het zilte areaal o.i.v. onder meer de klimaatsverandering. Binnen het bekende aquacultuur-drieluik: vis- en schelpdierenteelt, algen en zilte akkerbouw/tuinbouw, krijgt de laatste activiteit de minste aandacht. Zilte landbouw biedt tot op heden nog een gering perspectief. Ondanks groei zijn producten en markten vooralsnog beperkt en is de concurrentie op bestaande markten groot.
2. Momenteel doet zich een aantal ontwikkelingen voor in de markt voor zilte gewassen die vragen om verdere professionalisering en samenwerking. Die ontwikkelingen zitten zowel aan de vraag- als aan de aanbodzijde:
 - De afgelopen decennia zijn de mogelijkheden om in het wild te oogsten beperkter geworden. Tegelijkertijd nam het aantal pioniers dat deze producten als agrarisch gewas probeert te telen toe.
 - Tegenwoordig is zeekraal het *hele jaar* door te verkrijgen. De traditionele Europese markt voor zeekraal loopt van juni tot september. De zogenaamde off-season markt voor zeekraal (september tot en met mei) wordt met name bediend door import uit Mexico, Israel.
 - *Nieuw marktperspectief* door verschuiving in de belangstelling van consumenten richting zilte producten.
 - *Concurrentie*: de groeiende markt lokt enerzijds nieuwe spelers aan waardoor de prijs onder druk staat; anderzijds komen er ook high tech producenten die zilte gewassen telen (Koppert Cress);
 - *Kwaliteit* staat onder druk: hoe meer producenten allerlei varianten van met name Salicornia op de markt brengen, hoe vaker consumenten een slechte ervaring hebben bij aankoop of consumptie van zeekraal. Daarom is het steeds belangrijker om een *standaard* te ontwikkelen waarin de kwaliteitseisen en de kenmerken van een goed product helder zijn omschreven.

Standaardisering zal leiden tot een beter gedefinieerd product met duidelijke kwaliteitsnormen, dat daardoor ook beter tot waarde te brengen zal zijn. Meer kennis van de samenstelling zal de propositie van deze producten in de markt verbeteren. Daarnaast kan kennis van interessante componenten leiden tot nieuwe producten die tot marktverbreding kunnen leiden.

Stappenplan: de inceptie fase

Na toekenning van het gevraagde subsidie werd in oktober 2009 uit de groep aanvragers een kleinere kerngroep gevormd die op zich nam om de plannen die globaal omschreven waren in een stappenplan verder vorm te geven (inceptie-fase).

De kerngroep bestond uit de volgende personen:

- Hubrecht Janse van de Heerlijkheid van Wolphaartsdijk, teler
- Marc van Rijsselberghe van Texelse Milieuvriendelijke Natuurproducten, teler
- Jeannette Hoek van OceanDesertFood en OASE Foundation, import zeekraal uit Mexico en stichting zilte teelten

Van de betrokken kennisinstellingen namen deel:

- Frans Veenstra (IMARES, WUR), adviseur kenniskring (contract basis)
- Willem Brandenburg (WUR) (incidenteel), onderzoeker zilte teelten
- Jelte Rozema (VU), wetenschapper systeem ecoloog (contract basis)

De inceptiefase was gepland van 1 oktober tot 31 maart, maar liep onder meer door financieel-administratieve vertraging uit tot 31 mei 2010. De kerngroep kwam in die periode in totaal 7 maal bijeen en werkte het plan uit zoals hieronder wordt weergegeven.

De conceptuele uitgangspunten van de ZKK werden in de inceptiefase als volgt aangescherpt:

- Om zo efficiënt mogelijk te kunnen werken, is de ZKK met een kleine startgroep begonnen om het plan van aanpak scherp te krijgen en vast te stellen wat we wel en vooral ook niet doen. Middels het tekenen van een intentieverklaring wordt de startgroep op termijn uitgebreid.
- We richten ons in eerste instantie op de producten die we in de handel/het schap aantreffen. Dat zijn zowel geteelde als in het wild geogste producten. Mogelijk ook hybride vormen. Deelnemers aan de ZKK zijn actief betrokken bij een van de stappen in de zilte keten die bij deze producten hoort, namelijk als teler, handelaar, verwerker.
- De ZKK zal zich vooralsnog bezig houden met Kennisvragen die pre-competitief zijn. Daarbij zijn om tot een eerste standaardisatie te komen kennisvragen ten aanzien van oorsprong en kwaliteit de belangrijkste vertrekpunten (herkomst, product- en chemische samenstelling, soortbeschrijving en ontwikkeling van kwaliteitscategorieën).
- Een nastrevenswaardig doel op langere termijn is ook de ontwikkeling van (verschillende soorten) zeekraal en zeeaster tot reguliere landbouwgewassen.

Blauwdruk definitieve plan, afsluiting inceptiefase

De uitwerking van het plan leverde de volgende blauwdruk op:

1. We richten ons op de zeekraal die als verse groente in de schappen ligt. Dat betekent dat we ons uitsluitend richten op zeekraal in een heel jong stadium (de zogenaamde fresh tips). Een grove inventarisatie van de hoeveelheden verhandelde zeekraal geeft het volgende beeld – dat later getoetst zal worden aan de praktijk:
Totale hoeveelheid in Nederland verhandelde zeekraal: Totaal ongeveer 500 ton/jaar. 5 à 10% van Nederlandse bodem = 50 ton. Hiervan is ongeveer 20 ton afkomstig uit de teelt en 30 ton door (illegale) snijders; 70 ton komt uit Mexico; 80 ton komt uit Israel; 300 ton komt uit Frankrijk. (Andere herkomsten kunnen worden geschat op een totaal van max 20 ton). (Getallen worden nog getoetst aan voornaamste handelaren)
2. De voornaamste (kennis)-vragen die wij in het kader van de standaardisatie relevant vinden zijn:
 - *Herkomst* van alle zeekraal die in het schap te koop wordt aangeboden: land van herkomst en mogelijk ook de teler.
 - *Soortbeschrijving* minimaal van de *Salicornia europea* en de *Salicornia bigelovii*. Het gaat om de soort, variëteit en beschrijving daarvan. Vooral van belang om de verschillen duidelijk te maken en aan te geven hoe die gemakkelijk op het oog te herkennen zijn. Het is niet ons doel om een fundamentele bijdrage aan de biologie te leveren, maar wel een voor vakgenoten bruikbare typering. In de eerste plaats maken we hier gebruik van beschrijvingen uit de bestaande wetenschappelijke literatuur (oorspronkelijk opdracht WUR, nieuw voorstel OASE, resultaat wordt geijkt aan praktijk en wetenschap).
 - Grove beschrijving van de *teelt methode/groeiwijze* naar herkomst en van de manier van oogsten. Hierbij letten we speciaal op kas, volle grond, wildpluk, de oorsprong en kwaliteit van het water (zeewater, zout water, brak water of anders). Zo mogelijk het gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen. (eigen inventarisatie van de stuurgroep).
 - *Invloed van de teeltmethode op de kwaliteit van de verse tips* van de plant. Dit is een complexe vraag die veel meer onderzoek vergt dan in het kader van dit project mogelijk is. Daarom spitsen we ons in dit project toe op zout. Zout wordt centraal gesteld omdat dit het meest onderscheidende kenmerk is van zeekraal t.o.v andere verse groenten. Het hoofdbestanddeel daarin is NaCl, maar ook ander zouten komen voor (KCl, etc). Om dit onderdeel te realiseren worden zowel kas- als veld/bak proeven gehouden, deels door de VU en deels onder begeleiding van de VU. De veld-/bakproeven vinden plaats op de kop van het NIOZ-terrein op Texel. De praktische uitvoering en dagelijkse supervisie is in handen van stuurgroep lid Marc van Rijsselberghe.
 - *Totale Voedingswaarde en eventueel gezondheidsclaims* en werkzame stoffen. Hiervoor zullen de diverse zeekrallen die in het schap te vinden zijn moeten worden geanalyseerd op de meest relevante stoffen die voor de voedingswaarde en zo mogelijk de smaak verantwoordelijk zijn. Minimaal gaat het hier om dat wat in de AGF noodzakelijk/gebruikelijk is (zie hiervoor bijvoorbeeld de eisen betreffende etikettering van de ADN, de branchevereniging van de groentehandel). Bekende voedingswaarden claims voor zilte gewassen zijn: rijk aan mineralen, zouten, jodium en ijzerhoudend. Indien wordt bevloeid met zeewater wordt ook aan sporenelementen gedacht. Soms worden ook vitaminen

genoemd. Indien mogelijk besteden we ook aandacht aan saponinen, deels omdat zij de smaak belangrijk beïnvloeden en deels omdat ze mogelijkheden zouden kunnen bieden voor toegevoegde waarde. Op dit onderdeel wordt specialistische hulp ingeroepen (daarvoor zijn we in overleg met Pascal van Delst van Best 3F), de labtests zullen zoveel mogelijk worden uitgevoerd op de VU. Op welke onderdelen zal worden getest wordt in onderlinge samenspraak (expert, VU en ZKK) vastgesteld.

- *Smaak* – organisatie van smaakpanels met als doel om herkenbare smaakeigenschappen te beschrijven. Op dit onderdeel wordt eveneens specialistische hulp ingeroepen (mogelijk Best 3F).
- *Kwaliteitscategorieën* voor zeekraal in het algemeen, waar nodig toegespitst op verschillende soorten. Hierbij kunnen we onderscheid maken tussen kwaliteitskenmerken die met de zintuigen waarneembaar zijn en kwaliteiten die alleen via labtests kunnen worden gemeten of gebaseerd zijn op verifieerbare informatie van de teler of handelaar.

Bij kwaliteiten die zintuiglijk waarneembaar zijn denken we aan kleur, houtigheid, knapperigheid, zaadvorming (flower-inductie), lengte, smaak (bitter, zout, zeepsop), glans. Via enquêtering onder vakgenoten kunnen/zullen protocollen worden opgesteld waarbij duidelijke criteria worden afgesproken voor verschillende kwaliteitscategorieën.

Uiteindelijk moeten die kwaliteitscategorieën leiden tot de standaardisering van de zeekraal.

3. Communicatie en afstemming.

Het doel is zoveel mogelijk in de keten werkzame personen bij het project te betrekken of minimaal te informeren. Daarnaast willen we zoveel mogelijk afstemmen met andere activiteiten op dit gebied zodat overlap wordt vermeden.

(Wilhelminapolder – Zeeuwse Tong; Gemengd zilt bedrijf TX; AquaVlan, etc).

Samenwerking met de VU.

De VU levert met name bijdragen op het onderdeel invloed van de teeltmethode op de kwaliteit van het product in het schap. Aangezien onderzoek hiernaar slechts in beperkte zin mogelijk is binnen de ruimte die dit project biedt, is ervoor gekozen ons te concentreren op 'water (zilt, zout, brak, zeewater, kraanwater, etc)' als belangrijkste variabele van alle parameters die de teeltmethoden bepalen. Dit betekent dat proeven zullen worden genomen met potproeven in kassen waarbij verschillende zeekralen met variaties in water zullen worden geïrrigeerd. Deze proeven zullen onderdeel zijn van een PhD studie waarvoor een student is aangetrokken. Daarnaast zullen de resultaten van bevloeiing van zeekraal in de open lucht wetenschappelijk worden begeleid, het geen inhoudt dat de wetenschappelijke waarde wordt geborgd door het maken van protocollen voor zaadvererving, inrichten van de proeven in veld en of bak en kas, monitoring van de proeven en het interpreteren en wetenschappelijk rapporteren over het resultaat. Ook zullen op de VU de labtesten worden gedaan die nodig zijn om de voedingswaarden te bepalen.

Samenwerking met WUR, IMARES

Vooraf gericht op procesbegeleiding door ervaren specialist van IMARES. Daarnaast is er sprake van betrokkenheid van PRI waardoor afstemming met Zeeuwse Tong en AquaVlan gewaarborgd wordt.

Specialistische vragen worden opgelost mbv ingekochte kennis, dit met name op het gebied van voedingswaarde, gezondheidsclaims en smaakproeven.

Werkzaamheden kern/stuurgroep:

De kerngroep is na afloop van de inceptiefase omgezet in een stuurgroep, die het hele project begeleidt en ervoor zorgt draagt dat de verschillende onderdelen zodanig worden ingevuld dat ze in lijn zijn met de omschreven doelen. In sommige gevallen nemen afzonderlijke leden van de stuurgroep deelopdrachten voor hun rekening. Daarover worden duidelijke controleerbare contractafspraken gemaakt. Die onderdelen betreffen bak- en/of veldproeven; beschrijving soorten, enquête onder ketenbedrijven.

De stuurgroep neemt alle activiteiten behorende bij punt 3 (communicatie en afstemming) voor haar rekening en vult die in door het een op een communiceren door het afleggen van bedrijfsbezoeken, het organiseren van workshops met ketenvertegenwoordigers en het communiceren via de website. Website vooralsnog aanhangen bij OASE-website. Vanaf volgend jaar een aparte website met links naar betrokkenen die daar prijs op stellen.

Voortgang van de activiteiten vanaf 1 juni 2010 en vooruitblik op 2011.

Op twee punten liep de planning anders dan wenselijk was geweest:

- Door financieel-administratieve problemen lukte het niet om de workshop met de 'keten-collega's', waarmee de inceptiefase zou worden afgesloten, nog tijdig te organiseren. Het werd mei voordat we daaraan uiteindelijk konden toekomen en dat was helaas te ver in het zeekeuzeizoen om nog zinvol te zijn. De bijeenkomst is vooruitgeschoven naar begin maart van het jaar 2011, wat als voordeel heeft dat we dan meer kunnen presenteren.
- De organisatie van de wetenschappelijke begeleiding door de VU bleek dusdanig veel tijd te kosten dat het groeiseizoen 2010 verloren dreigde te gaan. Om ervoor te zorgen dat we dit seizoen toch nuttig konden gebruiken is besloten om 2010 als een proefjaar te gebruiken. We konden aansluiten bij de groeiproeven die voor het gemengd zilt bedrijf werden gehouden in de openlucht op de kop van het NIOZ-terrein. Daar werd een serie bakproeven opgesteld met zeekraal van verschillende herkomsten. Gelukkig kon eind van de zomer de PhD-student aan de VU met haar werk beginnen, zodat in elk geval de resultaten van de bakproeven op een zorgvuldige en wetenschappelijk verantwoorde wijze konden worden geëvalueerd.

De evaluatie van de bakproeven werd in december besproken. Daarmee is een basis gelegd voor vervolgprouven waarvan de volledig controleerbare prouven in de klimaatkamers van de VU-kas op korte termijn zullen worden opgestart. Inzameling van zaad hiervoor en voor eventuele bakproeven is in de herfst gerealiseerd.

Vervolg bak-prouven komt in het nieuwe groeiseizoen aan de orde. We zullen zorgvuldig moeten bepalen welke aanvullende informatie we daaruit willen halen. Mogelijk zullen ze vooral worden gebruikt voor herkomst- en smaak evaluaties. In de winterperiode zullen daarvoor de protocollen worden opgesteld.

Omdat met de VU nu afspraken gemaakt kunnen worden over de lab-tests is het ook mogelijk om het onderdeel voedingswaarde verder uit te werken en de verschillende zeekeuren in het aan te kunnen pakken.

Aansluitend zullen de andere onderwerpen verder worden uitgewerkt. Eind 2011 verwachten we herkomst, soortbeschrijving, teeltmethode/groeiwijze te hebben afgerond en eerste versies van de uitkomsten van voedingswaarde, smaak en kwaliteitscategorieën te kunnen bespreken.

Financiën

Begroting OZK

versie: 12 juli 2010
plus realisatie per: 1 december 2010

Begrotingspost	2009		2010		2011		2012		TOTAAL	
	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie
Loonkosten voor het personeel	4.160,00	4.711,00	16.640,00	6.213,00	16.640,00	-	13.760,00	-	51.200,00	10.924,00
<i>Inceptiefase:</i>										
Uren gemiddeld 80,-	4.100,00	4.711,00	6.720,00	6.213,00					10.880,00	10.924,00
<i>Uitvoeringsfase:</i>										
Uren gemiddeld 80,-			0.020,00		16.040,00				26.500,00	-
Conclusie & Communicatiefase:										
Uren gemiddeld 80,-							13.760,00		13.760,00	-
Kosten aan derden	5.160,00	3.784,00	55.037,00	11.008,00	40.500,00	-	52.500,00	-	153.197,00	14.792,00
<i>Inceptiefase:</i>										
Bijeenkomsten kernkring	5.100,00	3.784,00	12.384,00	11.008,00					17.544,00	14.792,00
Kennisvragen			1.153,00						1.153,00	-
<i>Uitvoeringsfase:</i>										
Stuurgroep			12.000,00		18.000,00				30.000,00	-
Additionele advieskosten			7.500,00		7.500,00				15.000,00	-
Biologische beschrijving soorten			12.000,00						12.000,00	-
Smaakpanel			2.500,00		2.500,00				5.000,00	-
Gezondheidsprofiel BF3			2.500,00		2.500,00				5.000,00	-
Bewaarprouven					5.000,00				5.000,00	-
Homepage			2.500,00		2.500,00				5.000,00	-
Draagvlak & Communicatie			2.500,00		2.500,00				5.000,00	-
Conclusie & Communicatiefase:										
Stuurgroep							15.000,00		15.000,00	-
Additionele advieskosten							5.000,00		5.000,00	-
Begeleiding VU							10.000,00		10.000,00	-
Rapportages VU							10.000,00		10.000,00	-
Gezondheidsprofiel BF3							5.000,00		5.000,00	-
Homepage							2.500,00		2.500,00	-
Draagvlak & Communicatie							5.000,00		5.000,00	-
Testen nieuwe technologieën	-	-	39.626,00	13.233,54	51.500,00	-	-	-	91.126,00	13.233,54
<i>Uitvoeringsfase:</i>										
Verwerving plantmateriaal			2.500,00		2.500,00				5.000,00	-
Veldproeven			13.126,00	13.233,54	25.000,00				38.126,00	13.233,54
Kasproeven, VU, labtests			10.000,00		10.000,00				20.000,00	-
Begeleiding veld VU			10.000,00		10.000,00				20.000,00	-
Analyses Zeekraal schap			4.000,00		4.000,00				8.000,00	-
Faciliteiten en organisatie	2.125,00	226,32	7.290,00	2.480,15	7.000,00	-	9.000,00	-	25.415,00	2.706,47
<i>Inceptiefase:</i>										
Bureaunkosten	750,00	38,00	850,00	14,10					1.600,00	52,10
Vergaderfaciliteiten	1.375,00	-	500,00	276,50					1.875,00	276,50
Reiskosten kernkring		188,32	1.440,00	830,42					1.440,00	1.018,74
<i>Uitvoeringsfase:</i>										
Bureaunkosten			1.750,00	23,40	3.000,00				4.750,00	23,40
Vergaderfaciliteiten			750,00	-	1.000,00				1.750,00	-
Bankkosten voorfinanciering			2.000,00	-	3.000,00				5.000,00	-
Conclusie & Communicatiefase:										
Bureaunkosten							2.500,00		2.500,00	-
Vergaderfaciliteiten							1.000,00		1.000,00	-
Bankkosten voorfinanciering				1.335,73			5.500,00		5.500,00	1.335,73
Procesbegeleider/ketenmanager	1.376,00	1.266,16	11.628,00	3.907,68	7.500,00	-	5.000,00	-	25.504,00	5.173,84
<i>Inceptiefase:</i>										
Bijeenkomsten kernkring	1.376,00	1.266,16	4.128,00	3.907,68					5.504,00	5.173,84
<i>Uitvoeringsfase:</i>										
Projectadviseur IMARES			7.500,00		7.500,00				15.000,00	-
Conclusie & Communicatiefase:										
Projectadviseur IMARES							5.000,00		5.000,00	-
Accountant	-	-	-	-	-	-	3.523,00	-	3.523,00	-
Subsidievaststelling							3.523,00		3.523,00	-
TOTAAL	12.621,00	9.987,48	130.221,00	36.842,37	123.140,00	-	83.783,00	-	349.965,00	46.829,85
<i>Inceptiefase:</i>										
Loonkosten voor het personeel	4.100,00	4.711,00	6.720,00	6.213,00					10.880,00	10.924,00
Kosten aan derden	5.100,00	3.784,00	13.537,00	11.008,00					18.007,00	14.792,00
Faciliteiten en Organisatie	2.125,00	226,32	2.700,00	1.121,02					4.915,00	1.347,34
Procesbegeleider	1.376,00	1.266,16	4.128,00	3.907,68					5.504,00	5.173,84
Accountant									-	-
TOTAAL INCEPTIEFASE	12.621,00	9.987,48	27.175,00	22.249,70	-	-	-	-	38.896,00	32.237,18
<i>Uitvoeringsfase:</i>										
Loonkosten voor het personeel			0.020,00	-	16.040,00				26.500,00	-
Kosten aan derden			41.500,00	-	40.500,00				82.000,00	-
Testen nieuwe technologieën			39.626,00	13.233,54	51.500,00				91.126,00	13.233,54
Faciliteiten en Organisatie			4.500,00	23,40	7.000,00				11.500,00	23,40
Procesbegeleider			7.500,00	-	7.500,00				15.000,00	-
Accountant									-	-
TOTAAL UITVOERINGSFASE	-	-	103.048,00	13.256,94	123.140,00	-	-	-	226.186,00	13.256,94
<i>Conclusie & Communicatie fase:</i>										
Loonkosten voor het personeel							13.760,00		13.760,00	-
Kosten aan derden							52.500,00		52.500,00	-
Testen nieuwe technologieën										
Faciliteiten en Organisatie							0.000,00		0.000,00	-
Procesbegeleider							5.000,00		5.000,00	-
Accountant							3.523,00		3.523,00	-
TOTAAL CONCLUSIE & COMM. FASE	-	-	-	-	-	-	83.783,00	-	83.783,00	-
TOTAAL ALLE FASEN	12.621,00	9.987,48	130.221,00	35.506,54	123.140,00	-	83.783,00	-	349.965,00	45.494,12
1e Voorschot									Unberaaid	32.237,00
2e Voorschot									Aangevraagd	13.233,54

Toelichting:

Zoals hierboven werd aangegeven bleef een aantal belangrijke activiteiten achter bij de planning omdat het langer duurde dan voorzien voordat de noodzakelijke organisatie was gerealiseerd. Daardoor bleven ook andere activiteiten achter omdat een en ander op elkaar moet worden afgestemd. Wij verwachten dat deze activiteiten in het komend jaar zullen worden ingehaald.

Daarnaast verwachten we nog een aantal nagekomen rekeningen voor activiteiten van 2010: facturen van stuurgroepleden voor twee vergaderingen, contractkosten van de VU, kosten zaadwinning en management kosten van OASE voor 7 maanden. Het totaal van die facturen wordt geschat op 34.500 Euro, hetgeen het totaal van de uitgaven tot eind 2010 zal brengen op ongeveer 70.000 Euro Voor het jaar 2011 betekent dit dat er ook wat betreft de uitgaven een inhaalslag gemaakt zal worden.